

JOSEPH E. STIGLITZ

Burma'nın sırası

Politik değişimin yarım asırdır uyuşukluk derecesinde ağır olduğu Myanmar'da, **yeni liderlik belli bir zaman içinde hızlı bir geçişi benimsemeye çalışıyor.** Hükümet siyasi mahkûmları saldı, seçime gitti (daha da gidecek), ekonomik reform başlattı ve yabancı sermaye yatırımına ciddi şekilde kur yapıyor.

Uzun süredir Myanmar'ın (Burma), baskıcı rejimini yaptırımlarla cezalandıran uluslararası toplum, ihtiyatlı yaklaşımını haklı olarak koruyor. Reformlar öyle hızlı yapılıyor ki ülke ile ilgili tanınmış uzmanlar dahi ne anlam çıkartacaklarından emin değiller.

Ama bana kalırsa, Myanmar'ın tarihindeki bu nokta, kalıcı değişim için gerçek bir fırsatı, uluslararası toplumun kaçırması gereken bir fırsatı temsil ediyor. Dünyanın, yalnızca destek sunarak değil, ülkenin dönüşümüne artık ayak bağı haline gelen yaptırımları da kaldırarak Myanmar için gündemi öne almasının zamanı geldi.

Kasım 2010'daki milletvekili seçimlerinin ardından başlayan bu dönüşüm, şimdiye kadar olağanüstü idi. 1962'den beri münhasır yetkisi olan ordu, meclisteki sandalyelerin yüzde 25'i kadarını elinde bulundururken, seçimlerin göstermelik olacağına ilişkin endişeler vardı. Ancak oluşan hükümetin, Myanmar

vatandaşlarının temel kaygılarını beklenenden çok daha iyi şekilde yansıttığı ortaya çıktı.

MYANMAR GERİ DÖNÜLMEZ YOLUN BAŞINDA

Yeni başkan Thein Sein önderliğindeki makamlar, siyasi ve ekonomik açılım çağrılarına cevap verdi. Etnik azınlığı temsil eden isyancılarla barış anlaşmaları yapılması konusunda yol kat edildi. Çatışmaların kökü ülkenin bağımsızlık sonrası hükümdarlarının da altmış yıldan uzun süredir devam ettirdiği, sömürgeciliğin böl ve yönet stratejisine dayanmakta idi. Nobel ödülü sahibi Daw Aung San Suu Kyi, yalnızca ev hapsinden çıkarılmakla kalmadı, artık Nisan'daki ara seçimlerde parlamentoda bir sandalye kazanmak için yoğun bir kampanya yapıyor.

Ekonomik cephe, bütçe sürecine daha önce benzeri görülmemiş bir şeffaflık getirildi. Düşük bir tabandan olsa da sağlık ve eğitim harcamaları ikiye katlandı. Birtakım kilit alandaki izin kısıtlamaları gevşetildi. Hükümet, karmaşık döviz kuru sistemini bütünleştirmeyi bile taahhüt etti.

Otoriter rejimin zaman zaman gevşediği anları gören bazı yaşlı vatandaşlar temkini elden bırakmasa da ülkedeki umut dalgası elle tutulur hale geldi. Uluslararası toplumun bazı kesimleri, Myanmar'ın izolasyonunu kaldırma konusunda belki de bu yüzden kararsız kalıyorlar. Ama Burmalıların çoğu, değişimler iyi idare edilirse, ülkenin geri dönülemez bir yolu tutturmuş olacağını hissediyor.

Şubat ayında, Yangon'da (Rangoon) ve yeni inşa edilen başkent Naypyidaw'da, ülkenin önde gelen ekonomistlerinden biri olan U. Myint'in düzenlediği seminerlere katıldım. Etkinlikler, hem çok sayıdaki ve son derece katılımcı izleyiciler (Yangon'da binden fazla) hem de ülkeyi 1960'larda terk edip kırk yıldan uzun süre sonra ilk kez ziyaret eden dünyaca ünlü iki ekonomistin düşünceli ve dokunaklı sunumları sayesinde çok ciddi önem arz etti.

Joseph E. Stiglitz, Columbia Üniversitesi'nde Profesör ve Nobel Ekonomi Ödülü sahibidir. Son yayımlanan Serbest Düşüş: Serbest Piyasalar ve Küresel Ekonominin Batışı kitabı Fransızca, Almanca, Japonca ve İspanyolca bulunabilir.

Columbia Üniversitesi'nden meslektaşım Ronald Findlay, bu ekonomistlerden birinin, 91 yaşındaki London School of Economics profesörü Hla Myint'in, üretilen en başarılı kalkınma stratejisi olan açık ekonomi ve ihracat önderliğindeki büyümenin babası olduğuna dikkat çekti. Bu şablon, son on yıllarda, başta Çin olmak üzere Asya genelinde kullanıldı. Belki de artık nihayet yuvasına geri döndü.

Aralık 2009'da Myanmar'da bir ders vermiştim. O dönemde hükümetin hassasiyetlerini göz önüne alarak dikkatli olmak zorundaydınız, hatta ülkenin sorunlarından yoksulluk, kırsal kesimin verimlilikten uzak olması ve vasıfsız iş gücünden bahsederken bile. Artık bunlar ve başka güçlüklerle başa çıkmak, tedbirin yerini aciliyet hissi ve teknik ve başka türlü desteğe duyulan ihtiyacın farkındalığı aldı (Myanmar, nüfusu ve gelirine göre dünyada en az uluslararası destek alan ülkelerden biri).

MYANMAR DAHA AZ DESTEĞİ HAK ETMİYOR

Myanmar'ın geçirmekte olduğu değişimin hızını neyin anlatacağına ilişkin bir tartışma var. Belki liderleri, bir zamanlar dünyanın en büyük pirinç ihracatçısı olan ülkenin, komşularının gerisinde kaldığının farkına vardılar. Belki de Arap Baharı'nın mesajını aldılar veya üç milyondan fazla Burmalı ülke dışında yaşarken, ülkeyi dünyanın geri kalanından izole etmenin veya komşularından gelen fikirleri önlemenin imkânsız olduğunu anladılar. Nedeni ne olursa olsun değişim başladı ve temsil ettiği fırsat yadsınamaz.

Fakat uluslararası yaptırımlar, geçmişteki rolleri ne olursa olsun, artık zarar verici gözüküyor. Örneğin

mali yaptırımlar, dünyanın geri kalanı ile entegre olmuş, modern ve şeffaf bir mali sistemin gelişmesini korkutuyor. Bunun sonucu olan nakde dayalı ekonomi ise yozlaşmaya bir davet niteliğinde.

Aynı şekilde gelişmiş sanayi ülkelerinde üslenen sosyal açıdan sorumlu şirketlerin Myanmar'da iş yapmalarını önleyen yasaklar, meydanı daha az özenli firmalara bıraktı. Myanmar'ın çok taraflı kuruluşlardan ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'ndan rehberlik ve danışmanlık istediğini memnuniyetle karşılamalıyız ancak bunu yapmak yerine bu kurumların ülkenin gelişinde oynayabilecekleri rolü sınırlandırmaya devam ediyoruz.

Desteği esirgediğimiz veya yaptırımlar uyguladığımızda, istediğimiz değişimi getirmenin yükünü kimin çektiğini dikkatle düşünmemiz gerekir. Tarım tekstil ticaretini dışarıya açmak, hatta yoksul ülkelere sunulan tercihleri sunmak, muhtemelen nüfusun yüzde 70'ini oluşturan yoksul çiftçilere doğrudan yarayacak ve yeni istihdam yaratacaktır. Zengin ve güçlü olanlar, belli bir maliyette olsa da, mali yaptırımların üstesinden gelebilir. Sıradan vatandaşlar ise uluslararası parya statüsünün etkisinden kolaylıkla kurtulamayabilir.

Arap Baharı'nın birkaç ülkede tereddütle çiçek açtığını gördük, diğerlerinde ise meyve vereceği henüz belli değil. Myanmar'ın değişimi kimi açılardan twitter ve facebookun tantanası olmadan daha sessiz ilerliyor, ama asla daha az gerçek ve desteği daha az hak ediyor değil...

>> Daw Aung San Suu Kyi

Telif Hakkı: Project Syndicate, 2010.

www.project-syndicate.org

Myanmar'ın geçirmekte olduğu değişimin hızını neyin anlatacağına ilişkin bir tartışma var. Belki liderleri, bir zamanlar dünyanın en büyük pirinç ihracatçısı olan ülkenin, komşularının gerisinde kaldığının farkına vardılar. Nedeni ne olursa olsun değişim başladı ve temsil ettiği fırsat yadsınamaz.